

se előtt is látható volt a kifelé tölcésesen szélesedő ágyúlőrés. (Alsó szélessége kívül 2,2 m, külső magassága 1,6 m. Felső záródása enyhén íves.) Az ágyúállást a műemléki helyreállítás kapcsán szeretnék bemutatni.

Az ágyúállás helyén, a Ny-i várfal belső oldalán először egy 5×5 m méretű kutatószelvényt nyitottunk, melyet 2 m-ig mélyítettünk le. A szelvény középső részén, egy 2,4×1,5 m méretű részt még tovább mélyítettünk, egészen a 2,80–2,95 m mélyen jelentkező természetes sziklafelszínig.

A Ny-i várfal belső köpenyezése, amelynek tetején ma a gyilokjáró található, 0,9 m-nél véget ért, alatta sötétbarna töltött föld található.

A várfal belső oldalán egykor egy felül 1,3 m, alul 2 m széles földtöltés futhatott körbe. Ennek rézsús belső (K-i) oldalát sárga agyagtapasztás és részben nagyobb kövek is burkolták. Továbbá külső oldalán, a várfaltól 2,2–2 m-re, azzal párhuzamos cölöpös is erősítette (ennek 9 cölöplyukát figyeltük meg). A cölöpök között egykor talán vesszőfonattal is erősíthették, bár ennek semmi nyomát nem találtuk. (Az illusztrációt lásd a 159. oldalon!)

Később (valamikor a 16–17. század során) ennek a földtöltésnek és a külső várfalnak az átvágásával/átfűrészesével alakították ki az ágyúállást, amely közvetlenül a belső köpenyezés alapozása alatt kezdődik. Miután a belső köpenyezés földön nyugszik, ez alá falazták az ágyúállás befelé (K felé) mintegy 1,2–1,4 m-re kiugró és É–D-i irányban 3,2 m széles, kőből rakott részét. Az ágyúlőrés belső nyílása mindössze 0,7×0,3 m. A lőrés belső oldalához csatlakozott egy földbe ástott, rézsús kiképzésű és alján egykor a lőrés felé lejtő deszkapadozattal ellátott, gödöröszerű lejáró. A rézsús lemélyítés gödrének kezdete a jelenlegi felszíntől mintegy 1 m-re kezdődik, alja a szelvény K-i padkájában 1,95 m mélyen található. Oldalait sárga agyaggal tapasztották ki, alját sárga murvával és öklömnyi kövekkel bélelték. A kő- és murvaágyazat alja fölött 0,5 m-re 1–2 cm vastag deszkaburkolat volt, amely a lőrés felé lejtett. Ezen mozgathatták, eresztették le egykor a lőrés elé a feltehetőleg viszonylag kis méretű löveget. Az ágyúállás rézsús kiképzésű gödre a lőrés felé fokozatosan keskenyedett. Belmérete É–D-i irányban a szelvény K-i részén 2,3 m, a lőrés előtt mintegy 0,8 m volt. A rézsú indulása K felé túlterjedt a jelenlegi szelvény K-i határánál, tehát a rézsús kialakítású gödrnek Ny–K-i irányban, az ágyúállás kőfalazatától K felé 3,6 m-nél még szélesebbnek kellett lennie. A szelvény metszeteiben több egykori járószintet sikerült elkülöníteni.

A leletanyag 15–17. századi, zömmel 16–17. századi. Említést érdemlő darabok: 3 kő ágyúgolyó töredéke, lópatkók, csizmapatkók, puskagolyó, számszerijhoz való nyílhegy, a sárkányölő Szent Györgyöt ábrázoló kályhacsempe töredéke.

A feltárást 2011. június 9-én az Ásatási Bizottság részéről Müller Róbert, Biczó Piroska és Benkő Elek, a Kulturális Örökségvédelem részéről B. Sárosi Edit és Tóth János Attila kollégák tekintették meg.

RAINER PÁL

314. Szakcs határa (Tolna megye) Á, Kk

Szakcstól Ny-ra az Ónárdi-árok őrzi a középkori Ónárd falu emlékét. Űrfotón Szakcsi-majortól Ny-ra, a patak mentén településre utaló szürke folt látható, ahol 2011. március 24-én terepbejárást végeztünk.

Szakcsimajor (KÖH 77993): A majortól Ny-ra friss földmunkák nyomait találtuk, kevés recens építési törmelékkel. A tábla É-i végénél található híd-tól D-re kb. 200 m hosszán, a patak-parti, szántott sávban, közepes sűrűségben Árpád-kori és késő középkori cserepeket találtunk.

Szakcsi-major (KÖH 77995): A majorról szemben, a patak Ny-i oldalán sokkal nagyobb területen, legalább 500 m hosszán, a dombtetőre is felhúzódva folytatódik a lelőhely, É-i részét a sűrű búza miatt nem tudtuk lehatárolni. A templom talán a búzában kereshető.

Munkatárs: Takács Melinda régészhallgató (ELTE).

K. NÉMETH ANDRÁS

315. Szaltnak, Kéthely-dűlő, Templom-domb (KÖH 25119)

(Baranya megye) Kö

Kéthely templomának helyét Pesty Frigyes említi „az úgynevezett Kirch-Waldban egy kis magaslaton”. Helyét 1961-ben Reuter Camillo azonosította a szaltnaki határ DNy-i részén. A vasút nagy kanyarjától DDK-re található, meredek oldalú kiemelkedés Ny-i felén széles, alacsonyabb, legelőnek használt plató nyúlik ki ÉNy felé. 2011. március 28-án néhány m hosszú vaddisznótúrásban kevés téglát, apró kőtöredékeket és mészhabarcadarabokat találtunk. A fedettség miatt a templom kiterjedése nem állapítható meg, a faluhely fekvése is kérdéses.

Munkatársak: Máté Gábor, Patton Gábor.

K. NÉMETH ANDRÁS

316. Szátok, Belterület, Középkori falumag (KÖH 78935)

(Nógrád megye) Kö

A Szlovák–magyar gázvezeték Nógrád megyei szakaszának régészeti terepbejárására 2011. október 25–28. között, valamint november 29-én került sor. A teljes nyomvonal hosszát bejártuk, azonban régészeti megfigyelést csupán a nyomvonal egyes szakaszain tudtunk végezni. Két korábban ismert régészeti lelőhelyet újra azonosítottunk, valamint 13 új lelőhelyet regisztráltunk. Régészeti érdekű területként 9 helyszínt jelöltünk meg.

Szátok község belterületén, a Fő utca és a gázvezeték metszéspontjában található a lelőhely, részben zárt lakóingatlanokkal és művelt kertekkel fedett. Régészeti terepbejárásra a főtől néhány tíz m-rel D-re, valamint attól É-ra volt lehetőség, közepes látási viszonyok mellett.

A területen középkori korongolt kerámiát gyűjtöttünk. A csekély mennyiségű régészeti lelet viszonylag nagy területen szóródott.

Munkatárs: Zandler Krisztián.

GUBA SZILVIA